

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen havonként egyszer.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 20 kr.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
- M. kir. Államnyomda**
Nándor-tér 1.
- Magy. kir. tud. egyetemi nyomda**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
- Bagó M. és Fia**
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác**
Fő-utca 23.
- Heisler Jaroslav**
Várkert-rakpart 1.
- Keller Dániel**
Attila-utca 63.
- Müller K. (Münster K.)**
Albrecht-út 3-5.
- III. kerület (Ó-Buda).**
- Bartalits Imre**
Remete-hegy.
- Bichler I.**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton**
Sertőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
- Anglo-nyomda**
Molnár-utca 24.
- Barcza József**
Lipót-utca 30.
- Belvárosi könyvnyomda**
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
- Buschmann Ferenc**
Koronaherceg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy. irod. int. és könyvny.**
Egyetem-utca 4.
- Goszler Gyula**
Aranykéz-utca 1.
- Hermann és Kellner**
Egyetem-utca 2.
- Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia**
Zsibárus-utca 1.
- M. kir. posta- és távirdeigazgatóság könyvny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvnyomda**
Keeskeméti-utca 5.
- Nagy Sándor**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa**
Mária Valéria-utca 5.
- Róth József**
Újvilág-utca 6.
- Singer Lipót**
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid**
Molnár-utca 37-39.
- Székesfővárosi házi ny.**
Lipót-utca 32.
- Ullmann József**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp**
Régi posta-utca 3.
- Werböczy könyvny. r.-t.**
Vármege-utca 11-13.
- Wodianer F. és Fiai**
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).**
- Bendiner A.**
Arany János-utca 18.
- Czettel és Deutsch**
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz**
Csáky-utca 13.
- Hungária-nyomda és kiadó-üzlet**
Váci-körút 34.
- Kálmán M. és Társa**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György**
Kálmán-utca 5.
- Kaufmann József**
Arany János-utca 4.
- Kertész József**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp**
Arany János-utca 34.
- Krausz S. és T.**
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót**
Vadász-utca 35.a.
- Löw Ede**
Váci-körút 80.
- Márkus Samu**
Báthory-utca 20.
- Minerva kő- és könyvnyomda**
(tul. Oansl Zs.) Sas-u. 29.
- Magy. kir. postatakarék-pénztár nyomdája**
Széchenyi-utca 2.
- Orsz. központi községi nyomda-részvénytárs.**
Lipót-körút 22.
- Pallas, irod. és nyomdai részvénytársaság**
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája**
Dorottya-utca 14.
- Pollák M. Miksa és Tsa**
Bálvány-utca 21.
- Preszburg Frigyes**
Arany János-utca 14.
- Schlesinger és Kleinberger**
Schlesinger és Kleinberger
Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).**
- Adria kő- és könyvnyomda-vállalat**
(Feldmann S.)
Dávid-utca 10.
- Bróza Ottó**
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és nyomdai részv.-társaság**
Ó-utca 12.
- Fővárosi nyomda-, vonalozó- s könyvkötő-r-t.**
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krakauer**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.**
Gyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa**
Podmaniczky-utca 27.
- Gelléri és Székely**
Podmaniczky-utca 47.
- Gergely Miksa**
Lázár-utca 2.
- Glückselig M.**
Hunyady-tér 7.
- Goldschmiedt Lipót**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut**
Gyár-utca 32.
- Gutenberg-nyomda**
Gyár-utca 31.
- Herrman Ignác**
Laudon-utca 10.
- Hornyánszky Viktor**
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda**
Teréz-körút 3.
- Kassino Jakab**
Király-utca 26.
- Kjauber Ignác**
Új-utca 6.
- Korvin Testvérek**
Révay-utca 14.
- Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t.**
Aradi-utca 8.
- Közművelődés, Irod. és nyomdai intézet**
Izabella-utca 70.
- Kunoss Vilmos és Fia**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid és Fia**
Andrássy-út 19. és Szerecsen-utca 22-26.
- Luszt Sándor**
Gyár-utca 50.
- M. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája**
Csengery-utca 33.
- Markovits és Garai**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla**
Teréz-körút 27.
- Neumayer Ede**
Szerecsen-utca 35.
- Orsz. ügyvédi nyomda mint szövetkezet**
Uj-utca 3.
- Pollák Jakab**
Aradi-utca 19.
- Pollacsek Mór**
Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia**
Csengery-utca 31.
- Pscherhofer Vilmos**
Podmaniczky-utca 15.
- Quittner József**
Szerecsen-utca 1.
- Radó Izor**
Váci-körút 1.
- Rigler József Ede r.-t.**
Rózsa-utca 55.
- Roth és Krausz**
Vasvári Pál-utca 9.
- Schmelcz és Schillinger**
Csengery-utca 51.
- Schmidl H.**
Szerecsen-utca 6.
- VII. (Erzsébetváros).**
- Árpád kő- és könyvnyomdai vállalat**
(Klein és Kronstein)
Valero-utca 9.
- Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv.-társ.**
Kerepesi-út 54.
- Bárd J.**
Miksa-utca 16.
- Beck F.**
Valero-utca 12.
- Deutsch József**
Károly-körút 7.
- Eckstein Bernát és Fia**
Kertész-utca 37.
- Galitzenstein H.**
Dohány-utca 68.
- Garai Mór**
Károly-körút 3.
- Goldfaden Márk**
Kerepesi út 36.
- Hedvig S.**
Dohány-utca 12.
- Klein Samu**
Akácfa-utca 64.
- Löbl Mór**
Király-utca 27.
- Löblovitz Zsigmond**
Csömöri-út 54.
- Nagel István**
Vörösmarty-utca 17.
- Neuwald Illés**
(tul. Berger Ármán)
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármán**
Dohány-utca 84.
- Rubin J.**
Király-utca 13.
- Kossuth Lajos-nyomda**
István-tér 9.
- Spatz Henrik**
Dob-utca 55.
- Spitzer és Somogyi**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
Kazinczy-utca 35.
- Weisz Manó**
Csányi-utca 13.
- Wendt-féle könyvnyomda stb.**
Károly-körút 19.
- Zeisler M.**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
- Budapesti Hírlap nyomd.**
Röck Szilárd-utca 4.
- Özv. Fried Ignáczné**
József-utca 14.
- Fritz Ármán**
József-körút 9.
- Gonda és Társa**
Mária-utca 11.
- Hell I. Ede**
Luther-utca 4.
- Jäger H.**
József-körút 42.
- Klein Vilmos**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon**
József-körút 5.
- Laufer J.**
Nagyfuvaros-utca 11.
- Révai és Salamon**
Üllői-út 18.
- Róza Kálmán és neje**
Szentkirályi utca 30.
- Stephaneum (a Szt. István-Társulat nyomdája)**
Szentkirályi-utca 28a.
- Szent Gellért-nyomda (Valter E.)**
Práter-utca 44.
- Szent László-nyomda**
Röck Szilárd-utca 28.
- Weissenberg Ármán**
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).**
- Engelmann Mór**
Vámház-körút 15.
- Műszaki irodalmi és nyomdai vállalat**
(Feldmann Mór)
Soroksári-utca 5.
- Pátria-nyomda részvénytársaság**
Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.
- Lőrinczi F.**
Maglód-út (Oyijótfogház).
- Merendiák Károly**
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vöngrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczi«-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Streinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békkés**
Bárá Drechsel Géza.
- Békkés-Csaba**
Corvina-ny. (Szhelszky József).
Lepage Lajos.
Povácsy testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroška).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Öött János Fia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Breznóbánya**
Kreisler J.
- Budaörs** (Promontor)
Vasvári és Frank.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereida**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sandor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsuá.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia« könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Felső-Vissó és Vidéke nyomdája.
- Fertő-Nezsidér**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galántha**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgócz**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsinann József.
Györegyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózes
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Triznyai István.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinszky Zoltán.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Nauer és Streck.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Fekete Mihály.
Hajnal és Feurmann.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László.
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdí-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmecz**
Klein József.
- Kisbér**
Hafl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Oallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyary Mihály).
Gámnán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polecz Albert.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Unio Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Olick József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (bérlo: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolc**
Forster, Klein és Ludvig
Stamberger Bernát.
Szelenyi és Társa.
- Módos**
Staitz György.
- Mohács**
Bland János.
Rosenthal Mái
- Monor**
Süveges József.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER

Félszázados jubileum.

Nemes egyszerűségében is szép ünnepély folyt le e hó 17-én az Arany János-utcai *Bendiner*-nyomda helyiségében. A nyomda személyzete ünnepelte ugyanis főnökének: *Bendiner Lipótnak* 50 éves nyomdásztsága ünnepét, a melyről a szerénységéről ismert öreg úr az utolsó pillanatban vett csak tudomást. Hogy mennyi jóbarátja van a Lipótváros jó »Bendiner bácsi«-jának, az legjobban meglátszott az ünnepély színhelyén, a hol a nyomdászok és a társadalom színe-java jelent meg az öreg urat gratulálni a legtávolabb vidékről is.

Tíz óra felé jött meg az ünnepelt öreg úr a csinosan díszített nyomdahelyiségbe, a melyet a személyzet egy éjszakán át varázsolt gobelinekkel díszített fogadó-teremmé. A nyomdászszemélyzet nevében *Chmelar Gyula*, az anya-egylet részéről *Grünfeld Sándor*, a hírlapszedők köre nevében *Jantsy Henrik*, a főnökegyesület nevében pedig *Gelléri Mihály* üdvözölte az ünnepeltet, a ki a meghatottságtól alig-alig tudott felelni az üdvözlésekre. A személyzet igen csinos csoportképpel lepte meg a jubiléumot, középen a szeretett főnök, köröskörül pedig a személyzet arcképével.

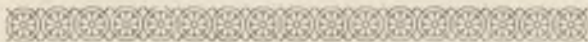
Bendiner Lipót életrajzát kivonatolva a következőkben adjuk: Született 1836. július 22-én Iharos-Berevényben. Tizenhárom éves korában lett betűszedő-tanoncz az akkori Reichard-féle nyomdában Kőszegen. Itt annyira megnyerte főnökének megelégedését, hogy már 1853-ban főlzabadi totta és magával vitte az ifjút Sopronba, a hova akkor nyomdájával átköltözött. 1856-ban meghívást kapott Grácba, a Leykam-Josefsthal-czéghez, a hol mint első akczienszedő kapott állást. 1860-ban Bécsbe, nagybátyjához, Bendiner Fülöp nyomdatulajdonoshoz ment, a hol 1866-ig maradt, miglen a *Debatte* című napilaphoz, az akkori bécsi magyar párt közlönyéhez (tulajdonos Ludasi Ganz Mór) mint tördelő került. 1868-ban Pesten a Légrády testvérek-czég megalapította az Ungarischer Lloyd című napilapot és ugyancsak Bendinert hívta meg a tördelő fontos és felelősségteljes állására. Ez időtől fogva az ünnepelt állandó lakója lett a magyar

fővárosnak. Idővel saját nyomdát alapított Bendiner és Grünwald czég alatt (mai Hungária-nyomda). Ő volt egyike amaz első öt nyomdatulajdonosnak, a kik a 9 órai munkaidőt 1870-ben elfogadták. A Pester Journal (most Neues Pester Journal) az ő nyomdájában látott napvilágot. Majd eladásra került a nyomda és ő még számos évig tovább működött ott mint üzletvezető. 1878-ban ismét nyitott nyomdát, mely a mai napig szorgalma, kitartása és becsületes üzleti eljárása folytán nem sejtett kiterjedést nyert.

Este az ünnepelt tisztelői és jóbarátai kedélyes áldomásra gyűltek egybe a *Rózsacsokor*-vendéglőben.

A diszes társaság egészen megtöltötte az elsőemeleti nagy éttermet. Az első felköszöntőt *Bendner József* mondotta az ünnepeltre, kiemelve az ő mindenki által ismert érdemeit, a melyet félszázados pályáján szerzett. *Grünfeld Sándor* az ünnepeltben a humánus főnököt éltette. Személyzete nevében *Dovala Samu* köszöntötte föl a jubiléumot, mint humánus főnököt és mint tanítómesterét. Ezután *Richter A.* és *Zipser Regina* kisasszony adott elő egy, a jubiléum és neje egész életét felölelő monológot, általános derűtség és tetszés közt. Felköszöntőket mondtak még *Gelléri Adolf, dr. Gyöngyösi* (Szombathely), *Göndör Károly, Gelléri Mihály* az ünnepeltre és neje, meg a jelenlevő hölgyekre és Bendiner személyzetére.

Igen sok telegramm jött az ünnepély színhelyére, a melyekhez mi is csatoljuk a magunk őszinte jókívánatát!
G.

A reprodukció általában.

A galvanoplasztika.

A villamos áram segítségével a réznek egy mintára való lerakódása által készült művet galvanoplasztikai eljárás útján előállítottak nevezzük, a mely czélra az alkalmas fémsó-oldatot (Kupfervitriole) használjuk és az áram forrás mindkét sarkát a villamos folyamba vezetjük. Azt a villamfolyamot, a melyhez a tényleges sark vezet,

Bendiner Lipót.

anode-nek, a nemleges sarkkal összekötöttet pedig kathode-nak nevezzük.

A fémlerakódás az utóbbin történik. Ha a tényleges villamfolyam sarkához oldhatlan vezetőt, mint pl. szenet vagy platinát választunk, akkor a lerakódó fém az oldatból kiválik s folytonosan pótfémsőt kell hozzátenni. Hasonló eset fordul elő a régi eljárásnál is, a melynél a villamos áram magában a fürdőben cserépedénybetétben horgany és hígított kénsav által idéztetik elő.

Ha az üzemhez villamtelepet vagy villamos műerőgépet veszünk, mint anode-t, a melynek lerakodnia kell, akkor abból egyenlő arányban fog a fém kiválni, a mint az a katódon lerakódik és az oldat egyenlő telítését megtartja. A katódon képződött fémburok annál vastagabb lesz, minél tovább hat rá a villamáram és a réz leválasztásánál különös szívósággal bír, úgy, hogy az a mintáról levonható és annak minden mélyedését és magaslatát híven visszaadja.

Szorosabb értelemben galvanoplasztika alatt a nyomdai sajtó alá készült lemezek aczélról, rézről vagy fametszetről való másolatának előállítását értjük, valamint ipari műtárgyak lemintázására való alkalmazását a fentleirt eljárásnak.

A rézlerakódás a lemintázandó tárgyra vagy közvetlenül, vagy pedig az abból előállított mintázatra eszközöltetik. Utóbbi vagy könnyen olvadó fémtövény által, vagy viasz-, fagygyany-, fős- és guttaperchába való benyomás által (Matrize) állítható elő.

Ezelőtt a villamos áramlat létrehozásához galvantelepet használtak; újabb időben azonban ez a nagyobb intézetekben a villamos gépek által mindjobban háttérbe szorítottatik, e gépek közül a Schücker-féle lapos gyűrűs gép Németországban rendkívüli elterjedésnek örvend, míg a kisebb intézetek többnyire a kombinált galvanoplasztikai műteti gépeket használják.

A midőn Galvani és Volta az érintő villamosságot feltalálták, legkevésbé se gondoltak arra, hogy bűvárkodásuk a gyakorlati életre mily nagy jelentőséggel fog birni és mily forradalmat fog a műiparban is előidézni.

Legelőször 1807-ben Davy angol vegyésznek kísérletei sikerültek, ki a lúgsókat (Alkalien) és azok alapelemeit bontotta fel s azokkal mutatta meg az utat, miként lehetséges földoldott fémsókat szilárd tömeggé tömöríteni. De mégis ettől fogva még hosszabb időre volt szükség feltalálni a helyes ösvényt, hogy ama lényeges talány megfejtése közelebbről megismertessék.

1821-ben Pommerániában Kaszner greifenbergi tanár megfigyelte, hogy egy ezüstpénzen, a melyet ő horganyval hozott érintkezésbe és egy kénsavas rézoxido-oldatba helyezett, fémrézlerakódás képződött. 1820-ban a De la Rive folyóiratban hozta nyilvánosságra, hogy a lefejtett rézburkon az alátétnek minden legkisebb vonala híven visszaadott és mégis e férfiak közül egyséjött arra az eszmére, hogy megfigyeléseit ipari czélokra használja ki.

1837-ben Jakobi tanár Dorpatban volt az első, a ki, mint Galvani, egy véletlen által jött arra a felfedezésre, hogy ha kénsavoldatba rézoxidot teszünk, a lecsapódás a szilárd fémnek minden tulajdonságát, hasonlóságát és szilárdságát egyesíti. Kísérleteihez Jakobi Daniel-féle telepet használt, de itt rézlemez helyett egy hasonló fémből

alkalmazott hengert és a kénsavat a rézoldattól az által választá el, hogy ezt a hengert állati hólyaggal kötötte be. Miután a telep néhány napig működésben volt, a hólyagot elroncsolva találta, s a midőn azt újjal akarta felcserélni, észre vette, hogy a rézedényen szemcsékből jelentékeny lerakódás képződött.

Daczára annak, hogy azt rögtön eltávolítá, csodálkozására a szemcsék alatt szabályos rézrétegeket talált, a melyek vékony lemezekben lefejtethők voltak. A réznek előtte még ismeretlen szabályos rétegezése tette őt figyelmessé és a továbbiakat ennek következtében nagyobb gonddal fejté le, a midőn minden lemezekben a hengernek legcsekélyebb egyenetlensége is egészen tisztán mutatkozott. Most az a kérdés merült fel Jakobinál, vajjon a réz az oldatba tett más tárgyakra is éppen úgy lerakódik-e? Ezt támpontul véve, többféle kísérletet tett és nagy öröme az volt, hogy véleményében nem csalatkozott. sőt hogy kísérleteinek sikere reményeit messze felülmulata.

Miután fölfedezéséről teljesen tisztában volt, a pétervári czári tudományos akademiához fordult és az orosz kormány tekintélyes összeggel vásárolta meg Jakobi találmányát, melyet 1838-ban hozott nyilvánosságra, hogy általa az általánosság ezen az alapon további működésre ösztönöztessék.

Ezek alapján tett kísérleteket Spencer angol vegyész, ki előbb a rézbetűk előállítására, később a pénzretekre tért át; 1840-ben pedig Murray járult hozzá még egy fontos tárggyal: a grafit hozzátételével, mely a közvetítést segíti elő s ez által lehetővé vált fémtárgyakra hatást gyakorolni.

E fontos találmányok és javítások által nyert aztán a galvanoplasztika határtalan kiterjedést.

A hozzátartozó gépkészülék (Apparat) egy faszekrényből áll, melynek nagysága szükséglet szerinti lehet; e faszekrénynek benső falai jól elragasztva vagy önlemezekkel vannak kibéelve, hogy a benne levő folyadék ki ne szivároghasson. E tartály felső szélein két-két kis czölök van megerősítve, melyek csatornácskával vannak ellátva; ezekbe illesztetnek a fémpálczikák. A két utóbbira hasonló fémből egy rövidebb pálczika lesz fektetve, a szekrény fenekén pedig két máznélküli és átszivárogató cseréphenger áll, a melyeken a pálczikákra felakasztott horganylemezek csüngnek.

A szekrény benső két oldalán két kis szekrényke van alkalmazva átlukasztott fenekekkel, a melyek a kénsavas réz éleg-jegezeinek fölvételére vannak rendelve és hogy az oldat tömörsége fentartható legyen. Ez a használatnál rézoldattal töltetik meg és a cserépedényekbe hígított kénsavat teszünk, a sárgaréz pálczikára egy huzalra erősítjük a viaszba vagy más anyagba előkészített mintát (Matrize); ennek a huzalnak arra is kell szolgálnia, hogy az összeköttetést a negatív villamos sarkkal, a mely a minta által képviseltetik, s a pozitív villamos sarkkal eszközölje. E pálczikára egyszerre nagyobb számú mintát is lehet odaerősíteni és lehetséges mindjárt jó és használható lerakódásokat előállítani. A legtöbb esetben mind a két cserépedényben elégségesek a horganylemezek, de mégis lehet azokat a szerint, a mint az áramot gyengébbre vagy erősebbre akarjuk venni, sokasítani vagy csak egy elemre kisebbiteni. *Nádor Lajos.*

Uraim, tessék pályázni!

E cím alatt a következő érdekes közleményt vettük:

A fővárosi nyomdatulajdonosok, ha a Főnök-egyesületben összejönnek — és ha nem jönnek össze, maguk között is — arról tanakodnak, kik okozzák a fővárosban a mindinkább elharapódzó *szennykonkurrencziát*, az egész apró nyomdákon kívül? Sokan a főnökök közül tudták eddig, hogy kik voltak a *minden áron* vállalkozók. De a gyöngébbek kedvéért hadd álljon itt egy augusztus hó 21-én eldölt pályázat eredménye — *tanulságképen*.

A Magyar Kereskedelmi Múzeum igazgatósága ugyanis augusztus hó 14-iki kelettel a következő ajánlati felhívást küldte szét az alant felsorolt nyomdatulajdonosokhoz:

1028/899.

T.

czégeknek

Helyben.

A kereskedelemügyi m. kir. Miniszter úr ő nagyméltóságának f. évi augusztus hó 4-én 40.084/IX. sz. alatt kelt rendelete értelmében a Magyar Kereskedelmi Múzeum igazgatósága f. évi szeptember 2-től kezdve »Kereskedelmi Múzeum, Konzuli Közlemények« cz. a. hetenkint háromszor megjelenő kiadványt indít meg és felhívom Czimét, hogy ezen kiadvány nyomdai kiállítására iránt *hozzám f. é. augusztus hó 21-én d. e. 12 óráig* ajánlatot beadni sziveskedjék.

Tájékoztatóul megemlítem, hogy a nevezett kiadvány ugyanolyan alakban és technikai beosztással fog megjelenni, mint az Oest.-Ung. Consular-Correspondenz*, melynek egy számát ide visszavárólag mellékelem.

A kiadvány körülbelül 2500 példányban fog megjelenni, megjegyezvén, hogy a kézirat fele a megjelenést megelőző napon adatik a nyomdába, de egy-egy oldalra való szöveg a megjelenés napján 8 és 11 óra közt adatik successive és a lap 2500 példánya még aznap esti 1/26 óráig a Kereskedelmi Múzeum hivatalos (városi) helyiségébe szállítandó lesz.

Az ajánlatban kiteendő:

1. egy-egy szám 2000 példányának kinyomatási ára *csak egy oldalon nyomtatva* (egységár);
2. minden további 100 példány ára szintén *csak egy oldalon nyomtatva* (egységár);
3. egy-egy szám 2000 példányának *mindkét oldalon nyomtatva*, kinyomatási egységára;
4. minden további 100 példány (két oldalon nyomtatva) egységár;
5. a címszalagok kinyomatása (évi szükséglet mintegy 2500 címszalag), 160—160 példány egységára.

Az 50 kros bélyeggel ellátott lepecsételt ajánlatok f. é. augusztus hó 21-én déli 12 órakor az ajánlattevők jelenlétében az alulírott igazgatóság irodájában, Budapest, Városliget, Iparcsarnok, bizottságilag fel fognak bontatni és az ajánlati tárgyalás jegyzőkönyve jóváhagyás és döntés végett fel fognak terjesztetni felsőbb helyre.

Budapest, 1899. augusztus 14.

A Magyar Keresk. Múzeum igazgatósága:

Dr. Kovács Gyula s. k.,
kir. tanácsos, aligazgató.

* A *Budapesti Napló* alakja; a szedés petit kompressz és petit szórva, a szöveg között nagyobb és apró, számmal jól megspékelt táblázatokkal.

Szerk.

A főlészólitottak közül természetesen senki sem mulasztotta el ajánlatát beadni a Keresk. Múzeum igazgatóságához. Az igazgatóság a pályázók jelenlétében (a beérkezés sorrendjében) bontotta föl az ajánlatokat, a mely rendkívül érdekes anyag a szakembernek a gondolkodásra és a melyet minden kommentár nélkül teszünk közzé, a mint következik:

Nyomda	2000 pl. egyoldaltú szedés és nyomás	Minden további 100 pl.	2000 pl. kétoldaltú szedés és nyomás	Minden további 100 pl.	Czimszalag egyenkint a 160 pl.
Athenaeum . . .	15.20	—40	23.20	—50	—10
Czettel és Deutsch	22.—	—80	31.—	1.—	—20
Franklin-Társulat	18.—	—35	25.—	—35	—08
Gelléri és Székely	20.—	1.—	32.—	1.50	—12
Hornyánszky V. .	17.50	—50	23.75	—60	—15
Kosmos	17.—	—45	22.—	—45	—12
Légrády Testvérek	12.—	—50	16.—	—50	—12
Márkus Samu . .	11.70	—35	16.50	—35	—20
Neumayer Ede . .	15.—	—40	20.—	—40	—05
Pátria	18.—	—50	24.—	—50	—10
Pesti könyvny. rt.	18.—	—40	26.—	—50	—15

A kik a pályázatok kibontásánál ott voltak, csak azok láthatták azokat a tágra nyílt, csodálkozó szemeket, a melyek a nyomdák képviselőinek orcáin voltak láthatók. A kik meg nem voltak ott s nem vettek részt a pályázatban, most csodálkozzanak.

***

Mi csak a száraz tényt konstaláljuk; de kérjük azokat, a kiket a dolog érdekel s a kik azt hiszik, hogy így *nem lehet* konkurrálni, szóljanak valamit erről a dologról. Jó tudni a különböző véleményeket arról, hogy kik hát tulajdonképen a — *tisztességes* konkurrensok?

És most jön a *findle*.

A Kereskedelmi Múzeum igazgatósága augusztus 30-iki kelettel a pályázatban résztvetteket a következő körlevélben értesítette a pályázat eredményéről:

T. *könyvnyomdájának*
Budapest.

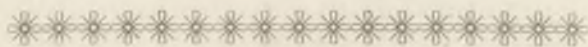
Van szerencsém értesíteni, hogy a kereskedelemügyi m. kir. Miniszter úr f. évi augusztus hó 25-én 57.735/IX. szám alatt kelt rendeletével a »Kereskedelmi Múzeum Konzuli Közlemények« című kiadvány nyomdai előállítására hirdetett árlejtés folytán beérkezett ajánlatok közül *Márkus Samu* ajánlatát, mint legjutányosabbat fogadta el.

Tisztelettel

Dr. Kovács Gyula s. k.,
kir. tanácsos, aligazgató.

***

Uraim, tessék pályázni!

Hirszolgálat a Dreyfus-ügyben.

E tárgyról a Graphische Welt című berlini szaklapban a következő érdekes adatokat találjuk:

A Rennes városában lefolyt Dreyfus-pör a franciaországi sajtóban teljesen eltüntette a más években ebben az időben az üzleti életben uralkodni szokott saison morte kelletlen következményeit. A napi sajtó már régen

nem fogyasztott annyi papirost, mint ez alkalommal, szintúgy keresve keresték Párisban még a leggyengébb betűszedőket is, hogy azokkal rántsák ki a folyton uszó napi és hetilapok személyzeteit.

Nagyszerűen oldotta meg a Figaro, az ismert párisi világlap a gyors hírszolgálatnak bonyodalmas problémáját.

A rendszeren öt-hat óra hosszat tartó tárgyalások után következett a világ valamennyi tekintélyesebb hírlapja tudósítójának munkája: a távirati úton való referálás.

A meglévő táviróvonalak e célra ki nem elégítőknél bizonyultak, miért is öt új vonalat rendeztek be, és pedig a Brest, Saint-Malo, Granville és más vidéki helyekre menő vonalaknak Párisba irányított átszatelásával. Az új Bandot-féle készülékek, melyek több sürgönynek egy és ugyanazon a dróton való expedálását teszik lehetővé, igen hasznavehetőknél bizonyultak. Az egyidőben való felhasználhatóság egy fölötté szellemes mechanizmus segítségével történik, mely a billentyűknél pillanatnyi szünetelését arra használja fel, hogy e szünet alatt egy második vagy esetleg harmadik sürgönyt továbbíthassunk. A rennes-i táviróhivatalt egy ilyszerű hatszoros és egy négyszeres Bandot-szerkezettel és egy Hughes-félel bővítették ki. Ezek az új készülékek mintegy kilenczven főnyi személyzet-szaporítást igényeltek, míg a párisi központi táviró-intézet hatvan új hivatalnokot kapott.

A pör első napján, augusztus 7-én a párisi központi hivatal reggeli 7 órától délutáni 4 óráig 200.000 szót bonyolított le.

A Figaronak a pör tárgyalásairól szóló hatoldalas stenografált melléklete ekkép készült.

A tizenegy gyorsíróból álló személyzetből a tárgyalás megkezdésével rendszeren hat stenografus volt jelen a tanácskozás termében; a mellékteremben az öt tartalék-stenografus helyezkedett el. Az elnök megszólalásával az egyik stenografus megkezdte működését. Öt perc múlva a működésbe lépett gyorsíró elhagyta helyét és átengedte azt az utána következő sorosának. A kész stenogrammal aztán az első gyorsíró az első számú írógéphez fordult és gondosan leolvasta a gépirónak stenogrammja szövegét. A munka 20—30 perczig tartott, mialatt a teremben a többi stenografusok lebonyolították a további gyorsírást; valamennyi gyorsíró így végezte teendőit és öt-hat írógép folyton működött.

A írógép produktuma azután a korrektorok kezébe került, kik — számra nézve négyen — az írógép munkáját újra átolvasták és grammaticze, ortograficze meg tipograficze véglegesen rendbehozták. Csak ezután kerültek a kéziratok, folyószámmal ellátva, a táviróhivatalba.

Párisban a Figaro a központi táviró-hivatalban különleges hírvivő szolgálatot rendezett be magának, miután az állami távirat-kézbesítő szolgálat hosszadalmasnak bizonyult. Tíz kerékpáros táviróküldöncz végezte itt egy főintéző parancsa alatt a szolgálatot. Mihelyt megérkezett a Figaronak szóló sürgöny, a főintéző átvette azt elismervény mellett s rögtön átadta az alája rendelt soros kerékpárosnak. Nyolcz-tíz perczcel később a sürgöny a laptördelő kezében volt, a ki azt a kettős létszámmal jelenlevő szedőszemélyzet közt szétosztotta.

Összegezve mindezt, ha az írógépek munkájára húsz perczet számítunk, a sürgöny feladására és Párisba való

továbbítására pedig egy órát veszünk, annak kiszedéseére meg tíz perczet, úgy kitűnik, hogy a rennes-i tárgyalásokon történt beszédek a 352 kilométer hosszú útra Párisba, a nyomásra kész állapotba hozatalig körülbelül kilenczven perczet igényeltek.

A pör lefolyása alatt a Figaro naponta 40—45 ezer szóra terjedő sürgönyjelentéseket kapott, a mi némi fogalmat nyújt az e világlap által létesített hírszolgálat rendkívüli nagyságáról.

A czinkmaratás.

(*Kemigrafia, fotocinkografia, autotipia.*)

(Folytatás és vége.)

E maratásnak nem az a célja, hogy a lemezt mélyebbre marassuk, hanem hogy az egyes pontok szélein található gerinczeket eltávolítsa. E maratás tartamát csak nagyon éber örködéssel határozhatjuk meg, de mindenestre nagyon rövidnek kell lenni. Ezután a lemezt, mint előbb, letakarítjuk és ha letakarítás után valami hiányt fedeznénk fel a képen, azt utánmaratással lehet kijavítanunk. Ilyen hiány az, ha pl. a képen egyes helyek nem elég világosak vagy egyes helyek túlsötöttek, mikor is első esetben a sötétebb helyeket, utóbbi esetben pedig a világosabb helyeket ecsettel befedjük könnynyomdai festékekkel vagy fekete lakkal. De mielőtt ehhez kezdenénk, az egész lemezt be kell vonnunk az előbb használt tisztító-edzéshez való festékekkel. Befedés után a lemezt az előbbi fürdőben fürdetjük addig, míg véleményünk szerint a lemez teljesen alkalmassá válik arra, hogy szépen nyomható legyen. Ez utóbbi munkához azonban nagy gyakorlat és a kép árnyéklatainak helyes megítéléséhez fejlett műérzék szükséges, mi ha nincs meg a maratóban, óvakodjon ahhoz fogni, mert az egész eddig helyesen végzett munkája egy percz alatt értéktelenné válhatik. Most már a lemez, letakarítás, kivágás és a szélek elgyalulása után fára felszegezhető.

Vegyük elő most azt a lemezt, melyet az úgynevezett sárkányvér-eljárás céljára finom kolofon-porral behintve tettünk félre és először is retusirozzuk, aztán melegítsük meg, hogy a kolofon megpuhuljon rajta és még kissé melegen hintsük be lisztfinomságúvá tört sárkányvér-porral. E vörös gyantának, melyet a kanári szigeteken tenyésző sárkányvérfábó! (*dracaena*) nyernek, többféle minősége van. A mi célunkra legjobb az élénk vörös színű, mely alkoholban oldható. Az olcsóbb fajtájú, mely téglaporhoz hasonló színű, hamisítva van, azért az ilyen vásárlásától óvakodjunk.

A beporozásnál nagyon ügyelni kell arra, hogy a lemeznek megfelelő hőmérséke legyen, mert ha hideg, úgy kevés vagy semmi sárkányvér nem marad rajta, míg ha túlmeleg, az egész lemezt befödi. A sárkányvért a lemezen ecsettel úgy kefélgetjük, hogy az a képen levő pontok oldalait is befedje, mert csak úgy érünk el vele teljes fedést és védelmet a marósav ellen. Ha a bekefélés műveletét megfelelően végezzük, úgy a tisztító-maratás legtöbb esetben nélkülözhetővé válik. Leporozás után a lemezt addig melegítjük, míg a vörös szín feketébe megy át.

A további eljárás a maratásnál ugyanaz, mint az előbbi lemez maratásánál leirtam, *kivéve a festékek behengerelést*, mit csak az esetleges tisztító-maratásnál veszünk alkalmazásba.

Ebben rejlik ez eljárásnak előnye is a többi fölött, mert a sárkányvér minden festékekli megerősítés nélkül ellenáll a marósavnak és meglehetősen mély maratást enged. Gyors munkánál tehát legcélszerűbb ezt alkalmazni.

Az aszfalt-oldattal másolt lemezzel következőleg járunk el. Mindenekelőtt retusirozzuk a lemezt, aztán a hátát, széleit bevonjuk sellakkal, marató-jelet karcolunk bele és 1%-os salétromos oldatban egy perczig fürdetjük, aztán leöblítjük, gummizzuk, megnedvesítjük és még nedvesen erős könyomdai festékekli behengereljük. Ezután legyezővel megszáritjuk, kolofoniummal behintjük, leporozzuk és 2%-os fürdőben ismét egy perczig maratjuk, leöblítjük, megmelegítjük, lehűtjük, gummizzuk, lágy edzőfestékekli behengereljük és a további edzést úgy csináljuk, mint az első esetben.

Az email-eljárás szerint maratásra előkészített lemeznél sem a behengerelést, sem a beporozást nem kell alkalmaznunk, mert az úgyis eléggé ellenáll a marósavnak. Máskülönbén maratása egyenlő az előbb leirtakkal

***

A cinkmaratás minden fajánál salétromsavat használunk maróanyagul, a rézmaratásnál pedig vas-chloridot, mi szilárd sárga jegeczekből áll és vízben könnyen feloldható. A feloldáshoz semmiesetre se használjunk több vizet, mint a mennyit a vas-chlorid súlya nyom és az oldat erejét aráometerrel — melynek fokai a Beaumé szerint meghatározott fajlagos súlyt mutatják — határozzuk meg.

Rézmaratáshoz 35 B. fok a megfelelő erő; a 40 fokos oldat nagyon lassan működik, míg a 30 fokos hevesen és egyenlőtlenül.

Ha a másolást (cinkre) a IV. számú recept szerint csináljuk, úgy a maratáshoz

1000 köbcm.	nyers ecetsav,
85 >	salétromsav,
35 >	sósavból

összetett oldatot használunk. Ez oldatból csak annyit csepegtetünk a vízbe, a mennyi a gyöngö maratáshoz szükségesnek mutatkozik.

Autotípiák maratása közben a savas-oldatot magában foglaló porcellán tálat himbálni felesleges, azonban a lemez gyöngö ecsetelése, hogy ezzel az oxidot eltávolítsuk és a maratást bevezessük, megengedhető.

Rézlemezek használata esetén már egyszeri maratás után elegendő mélységet érünk el, mégis a behengerelést és befedést ott, a hol az kívánatosnak mutatkozik, alkalmazásba vehetjük.

Hogy a maratással minél jobb eredményt érjünk el, a maratóhelyiség hőmérsékét állandóan 15 C°-on kell tartani.

A maratásnál csak két hibát csinálhatunk, t. i. vagy elkenjük a képet festékekli, gyantaporral, vagy pedig nagyon elmaratjuk, de ezt a két helyrehozhatlan hibát egy kis figyelemmel, szórszálhasogató óvatossággal könnyen elkerülhetjük.

Ruzicska Gyula.

CSARNOK.

Egy öreg nyomdász.

(Folytatás és vége.)

Öreg napjaira a törvényvel is összeütközésbe került. Gothában 1883-ban egy fiatal legényke azt mondta a 89 éves öregnek, hogy »vén bolond«; ezen a jó Schutzengl annyira elkeseredett, hogy felkapta az előtte levő sörös korsót és sértőjének a fejéhez vágta. Ennek rögtön betört a feje s két hétig élet és halál között lebegett; de azért mégis csak felgyógyult.

Az öreg Schutzengelt pedig a törvényszék — tekintettel magas korára és az enyhítő körülményekre — nyolcz napi fogházra ítélte, melyet a fogház kertjében kertészkedéssel töltött.

1886-ban még egyszer eljött Magyarországra, hogy utoljára lássa az országot, melyet annyira megszeretett. Négy-öt hónapi itt tartózkodás után visszament Németországba, s azóta mindig ott volt. Utazgatott halála napjáig, a mely Wörthben utól is érte.

***

Egy ritka magas életkorú ember életrajzát tártam fel önök előtt, tisztelt olvasóim, a mely ember nekünk szaktársunk volt. Igaz, idegen nemzet fia, de azért érdemesnek láttam vele foglalkozni, mert hisz ilyenek ritkán akadnak. Ujjainkon tudjuk elszámolni azokat a magyar szaktársakat, a kik 70-ik életévüket elérik; azok pedig, a kik a 80-asba átmennek, egészen ritkák . . . talán nincsenek is . . .*

Ez a 104 éves nyomdász amaz évektől, melyek alatt tanult (nyolcz év) s melyeket mint segéd, tanítómestere műhelyében töltött (öt év), eltekintve, alig dolgozott nyomdában 18–20 évig, a többi idejét szabadon, utazással töltötte. Egész életén át híve volt a levegőváltatásnak s volt is módja benne.

Az egyik évben Németországban, a másik évben Ázsia valamely államában, majd ismét Európában bukkant föl. Nyughatatlan vére sehohsem engedte nyugodni; alig hogy valahová befészkelte magát, már készülődött egy újabb útra, hogy másik kondíciót szerezzen.

Élete folyásában elég változatosságban volt része, volt ő minden: a katonától elkezdve a vándorló legényig. Társadalmi szokásokra és félszűzségekre nem adott semmit; az volt mondása, hogy ő azt teszi, a mi neki tetszik és nem azt, a mi illik és a mi szokás.

Manapság persze egészen másként beszélnek a felvilágosodott nyomdászok; az utazást csak olyan szükséges rossznak tekintik, a mit — a mennyire csak lehet — kerülni kell. Nem való a nyomdászoknak, — így gondolkodnak ma, — nincs ebből haszon és a mi a fő ok: a kik utaznak, azokat lenézik a faktorok és nyomdatulajdonosok, mert ezek állítólag nem akarnak és nem tudnak dolgozni . . .

De mily nagyon tévednek azok, a kik így gondolkodnak! Hány intelligens, művelt nyomdász nyul a vándorbothoz, hogy útra keljen: mert látni, tapasztalni

* A legöregebb magyar nyomdász — László Lajos — 1899. május 28-án 89 éves korában halt meg Debreczenben.

akar; tudományát tökéletesíteni akarja azzal, hogy — mint mondani szokás — elmegy világot próbálni.

De hiszen nemcsak az iparossegédek mennek utazni; mennek a tudományos pályán levők is, a mint azt Németországban láthatjuk. Ott utazásom alatt találkoztam tanítóval, pappal, ügyvéddel, orvossal, katonával, hivatalnokkal stb. De ne gondoljuk ám, hogy ezek talán valami elzüllött egyéniségek; óh, nem. Mind intelligens emberek, a kik közlekedtek ugyan a többi »kundék«-kal, de azért megmaradtak azon a szellemi és erkölcsi magaslaton, a hol azelőtt álltak. Egyrészők egyszerűen foglalkozás nélkül állott, és a helyett, hogy egy helyen időztek volna, elmentek gyalog máshová, a hol jobban gondolták létüket fentartani. A másik részt meg egyenesen a tapasztalni vágyás vitte az országútra; ezeknek vagyonuk van odahaza s így nem a szükség vagy az elzüllés adta kezükbe a vándorbotot. Fiatalságukat fel akarják használni tapasztalatgyűjtésre, mely tapasztalatokat azután éltök folyamán felhasználhatnak. Mily jól esik alkalomadtán a tapasztalatokra támaszkodni!

Egy tudós orvostól hallottam egyszer, hogy azok az iparossegédek, kik munkanélküliségüket felhasználják utazásra, éltöket hosszabbítják meg.

És nekünk nyomdászoknak nemcsak alkalmunk van utazásra, hanem ha utazunk, segélyt is kapunk Európa minden államában, a mely előnyben egyetlen egy iparág munkásai sem részesülnek.

Rajta tehát ifjú nyomdászok! Menjetez alkalomadtán utazni: ezzel nemcsak tapasztalatokat gyűjtötök, hanem megismeritek a világot és meghosszabbítjátok életeket . . .

. . . Szentül meg vagyok győződve, hogy Schutzengl Gerzson is a szabadságnak, a folytonos utazásnak köszönheti tapasztalatokban és élményekben oly gazdag hosszú életét . . .

Venkovits Károly.

VEGYESEK.

A nyomdász-szakiskola dolgában ismét kaptunk hírt, a mennyiben a székes főváros iparoktatási bizottsága foglalkozott az e tárgyban leküldött miniszteri leirattal s Csepreghy János, Gelléri Mór és Verédy Károly tanfelügyelő hozzászólása után kimondta, hogy elvileg a szakiskola ellen nincsen kifogása, sőt javasolja, hogy a közoktatási ügyosztály indítsa meg az ügyre vonatkozó tárgyalásokat és tegyen előterjesztést. Mindenesetre jóleső örömmel vesszük e legújabb hírt, mely arról tesz tanúságot, hogy a főváros közoktatásügye jó kezében van, bár arra az előrehaladt idő miatt már alig lehet reményünk, hogy még az idén megkezdessék a szakoktatás. Ámde e tényremlényeink fokozódtak a tekintetben, hogy az ügy mégis megoldásra fog jutni és nem kerül arra a szomorú sorsra, a mitől leginkább tartottunk, hogy a poros akták közé jut, a honnan nem lenne többé föltámadása. — Egyben megemlítjük, hogy e hírt figyelembe véve, a lapunk mult számában indítványba hozott sürgető beadvány szükségese esik s így a Szakkör elnökségéhez e tárgyban beadott indítvány visszavonatot.

Katits Antal szaktársunk, kit nemrég az országos iparegyesület tüntetett ki az ezüstéremmel, most újabb megtiszteltetésben részesült. Ezuttal a király adományozta Katitsnak a koronás ezüst érdemkeresztet, mely ritka kitüntetésre nevezett szaktársunk az adományozásnak alapját képező indokokon kívül a magyarországi munkások rokkantpénztárának alapításával és mai napig való ügybuzgó vezetésével is bőségesen rászolgált.

Méray-Horváth Károly budapesti mérnök már több év óta fáradozik egy újrendszerű szedőgép konstruálásán. Most annyira

sikerült e gép, hogy a feltaláló már kinyerte arra a németországi szabadalmat. Hallomás szerint a feltaláló a jövő évi párisi kiállításon akarja szedőgépét a nagy közönségnek bemutatni. Állítólag az új gép tökéletességével és hasznavehetőségével háttérbe fogja szorítani valamennyi eddigi géprendszert, a használatban levő Linotype, Typograph és Monoline nevezetűeket is ideértve.

Szerencsétlenség egy nyomdában. A mult hóban a Preszbürg-féle könyvnyomdában gázrobbanás történt. A szerencsétlenség úgy esett meg, hogy egyik elzárt mellékhelyiségben egy gázcső meg volt repedve s mikor egy munkásleány égő gyújtóval bement, hatalmas explozió történt, a mely nemcsak tüzet okozott, hanem az illető munkásleányt veszedelmesen meg is sebesítette.

Nagy-Károly város könyvnyomtatói. E cím alatt Szatmármegye székvárosából a következő sorokat küldték be lapunknak: Vessünk egy pillantást a Grafikai Szemle kék borítékára, a honnan megtudhatjuk, hogy Nagy-Károly városában tizenöt ezer lakos mellett négy nyomda konkurrál egymással. A város érdemes intézői mindamellett a városi munkákat egy szatmári nyomdásznak adták ki — árlejtés útján. Ez az idegen konkurrens 400 forintot kért azért, a miért a károlyiak 800 forintot számítottak. A helybeli nyomdászok meg is felebbezték ezt a fura határozatot; de a város nem akarta megváltoztatni előbbi határozatát s nem tágitott. Azt azonban megígérte, hogy máskor lehetőleg tekintettel lesz a városi nyomdák ajánlataira.

— Most azonban lássuk, hogy kik konkurrálnak egymással. Róth Károly és Sarkadi Zsigmond régi nyomdászok, a kik szépen megférnek egymás mellett. Hónapokkal ezelőtt Novák és Verő nyitottak itten papirkereskedést és a mellett nyakra-főre vállalták fel a nyomdai munkákat és ezeket többnyire Nagyváradon készítették el. Ez a két papirkereskedő tulajdonképen a képes levelező-lapokkal tengeti életét s hónapok óta azt híreszteli, hogy a »jövő héten már megérkezik a nyomdaberendezés. — A negyedik nyomdász Vider Jakab, a ki hamisítatlan galicziai kosztumban, hosszú kaftánban, tincses lokkal áll a szekrény mellett. Ő a »legszerényebb« a négy principális közül, a ki megelégszik annyi jövedelemmel is, a mennyi »a házbérre és az évi vöröshagyma-szükségletre elegendő«. Munkája nem is igen akad, mert olyan ütött-kopott anyaggal és annyi sajtóhibával dolgozik, hogy azzal bizony a »legszerényebb« igényeket se elégíti ki. Vider azonban — Schlesinger is és nem hagyja magát. Három héttel ezelőtt Nagykarolyi Hirlap címmel heti lapot adott ki, a melyhez mindjárt három szerkesztőt szerződtetett. A második héten már az egyik szerkesztő faképnél hagyta a vállalatot s hihetőleg mire a negyedik szám is megjelenik, akkora már Vider maga marad kiadósnak is, meg szerkesztőnek is. Most Nagy-Károlyban a szülők azzal ijesztetik rosszul tanuló magzataikat, hogy Vide:hez adják szerkesztőnek, ha szekundával jönnek haza. Azt hisszük azonban, hogy mire az iskolaév véget ér, akkora Vider uram is megkapja a maga szekundáját — a hitelezőktől s a bukkott tanulókat mégis csak csizmadiáknak adják majd.

Bibliografiai szaklap indult meg e hóban A könyv címmel. E lap könyvtárak, könyvkereskedők és irodalommal foglalkozóknak van szánva, s a magyar irodalmi eseményeken kívül a külföldi szellemi életét is figyelemmel kíséri.

A Kereskedelmi Múzeum államosítása. A Magyar Kereskedelmi Múzeum e hó elsejétől fogva, királyi elhatározással, Magyar Királyi Kereskedelmi Múzeum címmel állami intézettel alakult át. Az intézet üzleti részeit ezzel egyidejűleg a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság kezelésébe adták.

Az őszi könyvpiac legolvasottabb könyve lesz a Magyar Biztosítási Évkönyv II. évfolyama, melyet dr. Róth Pál, Szücs Mihály, dr. Farkas Gyula, dr. Kondor Béla igazgatók és Milhoffer Sándor, dr. Virágh Gyula, Török Jenő Endre és Bein Károly közgazdasági írók szerkesztettek. A rendkívül diszes és a magyar biztosításügy történetét tárgyaló szakmunka 1 frt 50 krért rendelhető meg a lap kiadóhivatalában és az összes könyvkereskedésekben. A könyv a Biztosítási és Közgazdasági Lapok szerkesztésében (VI., Aradi-utca 40.) jelenik meg.

Papirgyárosok mozgalma. A hazai papirgyárosok körében — mint olvassuk — mozgalom indult meg, mely közöttük egy trustszerű szervezetnek létrehozását célozza. A trust nem az árképzést kívánja befolyásolni s így nem a fogyasztó közönség ellen fordítja élet, hanem csupán hathatósabbá akarja tenni a magyar termelést az osztrák versenyyel szemben. Erre a célra alkalmas eszközül kínálkozik a gyártás mennyiségének kontingentálása, a papírminőségeknek az egyes gyárak munkakörébe való utalása, egységes kereskedelmi képviselő és vezetés létesítése, együttes raktárak felállítása stb. Ilyen módon megszüntethető a magyar gyáraknak egymás közt

való versenye s megerősíthető a hazai fogyasztó-területen az ő pozíciójuk a sokkalta fejlettebb, gazdagabb és hatalmasabb osztrák termeléssel szemben.

A jövő évben Mainzban tartandó ötszázéztendőős Gutenberg-jubileum ügyében megjelent a hivatalos meghívó, mely az ünnepély kiváló nemzetközi jelentőségét emeli ki művelődéstörténeti szempontból és Mainz városa főpolgármesterének aláírásán kívül még körülbelül 160 aláírással van ellátva a külföldi tudósok és előkelő szakférfiak sorából. Magyarország részéről báró Eötvös Loránd van aláírva mint a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. Ott van még a felhíváson a német nyomdász-szövetség elnökének, *Döblin* szaktársának aláírása is. Az ünnepély három napra, június hó 24—26-ára van tervezve.

Papírgyártás nádból. Egy angol konzorcium a Romániában fekvő Szulina városka határában papírgyárat alapít. Nyersanyagul a Duna torkolatánál óriási mennyiségben található nádat fogja felhasználni. Ha ez a terv sikerül, akkor a nádpapír erős versenytársa lesz az eddigi papírgyártmányoknak, mert hiszen a nyersanyag nem kerül ügyszólván semmibe.]

A Linotype rendszerű szedőgép egyre terjed. Amerikáról nem is szólva, honnan e gép tudvalevőleg kiindult és a hol a gyár eddig 7500 gépet állított elő, csak Európáról s a többi világrészekről akarunk beszélni. Így Londonban több mint 90 ily gép van felállítva, Nagy-Britannia vidéki városaiban pedig körülbelül 200 helyen 325 nyomdában találjuk azt; Franciaországban 3 nyomdában, Belgium és Olaszországban szintén 3—3 üzletben, Hollandiában 18 nyomdában. Ausztriában két helyen (Bécsben hat gép, Reichenberghen két gép) vannak ily szedőgépek felállítva, Svédországban két helyen; Németországban pedig már 150 gép működik. Ausztráliában 30 üzletben van ilyen szedőgép; Afrikában 5 nyomdában. Kinában pedig és Manilla szigetén 1—1 nyomdában dolgoznak ezen a gépen.

Osztrák czopf. A napokban történt, hogy a bécsi rendőrség egy ottani papírkereskedőt öt forint pénzbírságra ítélte el a sajtótörvény ellen elkövetett vétség címén, mivel egyes vevőinek, azok kérelmére, a *Fliegende Blättert* és egyéb efféle élczlapokat kiló számmal adott el. A rendőrség azzal indokolta marasztaló ítéletét, hogy a lapoknak ily módon történt elárúsítása nem annyira az ócska papirossal való kereskedés jellegét viseli magán, mint inkább nyomtatványokkal való kereskedésnek minősíthető.

Északamerikában a nyomdai festékeket előállító gyárak trusztot alakítottak húszmillió dollárra rugó tőkével.

A Dreyfus-pörnek egyik érdekes kísérő mozzanata lesz az *antwerpeni* hírlapírók amaz elhatározása, hogy *Zola Emilnek* a Dreyfus-ügyben tett bátor közbelépése által bennük ébresztett nagy tiszteletnek olyképp akarnak kifejezést adni, miképp az antwerpeni híres Plantin-múzeum évszázados betűanyagával és hasonló öregeségű könyvnyomtató-sajtóival akarják kinyomtatni Zolának annak idején oly nagy feltűnést keltett *J'accuse* kezdetű vádiratát. Az ódon nyomtatási készleteknek ily módon történő újbóli használatba vétele teljesen megfelel *Plantin Kristóf* dicső emlékének, ki mint az antwerpeni híres nyomda alapítója egész életét a felvilágosodás és igazságának szentelte. (Plantin Kristóf 1514-ben született Mont-Louis franciaországi városkában. 1550-ben nyomdaüzletet nyitott Antwerpenben, később [1584-ben] Leida egyetemi városban. Mindkét helyen nagy hírnévre tett szert működésével. Meghalt 1589 július 1-én. Antwerpeni üzlete, hajdani érintetlen állapotában, 1875-ben az állam tulajdonába ment át és azóta mint nyilvános múzeum Antwerpen városa egyik nevezetességét képezi.)

Csodák százada. A jövő századot bátran lehet annak nevezni, mert már most olyan dolgokat talált fel az emberiség, a melyekről 50—60 évvel ezelőtt még álmodni sem mertek volna. A sok mindenféle találmány között talán a legérdekesebb *Marconi* találmánya, a *drótnélküli telegrafálás*. Nemrégiben Dover városháztornya és a margareti világító torony között tett kísérletet s most ismét Dovernél Boulogneig fogja kipróbálni találmányát. Marconi reméli, hogy nem sokára Amerika és Anglia között is fognak drót nélkül telegrafálni. — Párisban pedig bélyeg-automatákat állítanak fel a közönség használatára. Ha már vannak bor-, sör-, mindennemű étel-, cukor-, gyufa-, szivar- és isten tudja még minő automaták, miért ne lehetnének bélyeg-automaták. Ezek legalább nem fognak savanyú arczot vágni, mint a trafikos hölgyek, ha bélyegyet kérünk!

A spanyol irodalmi viszonyokról a következő jellemző és érdekes apróságot olvassunk napilapjaink egyikében: Spanyolországban nem ír senki, mert nincs, a ki olvasson és nem olvasnak az emberek, mert nincs, a ki írjon számukra. Barcelonában négy-öt, Spanyolország többi részében, beleszámítva Madridot is, két-három

könyvkiadóhivatal van, de ezek közül is egy-két barcelonai érdemli meg a könyvkiadóhivatal nevet. A többi csak közönséges nyomda, a mely saját czége alatt közzéteszi, a mit az író a maga költségén kinyomat. Spanyolországban még a legnevesebb író is maga nyomtatja ki a munkáját, viseli a kezelés költségét és még azon felül minden eladott példányért provizórt fizet a nyomdának. Komikus, de egyszerűsmind elszomorító, a mikor a legelőkelőbb spanyol írók gyermekek örömmel beszélnek el, hogy eladtak egy példányt a könyvükből. A spanyol-amerikai háború óta még rosszabbra fordultak az irodalmi viszonyok és a mi 1898 április hónap óta megjelent a spanyol könyvpiacra, mindazt nyolcz nap alatt kényelmesen el lehet olvasni. Új tehetség már régóta nincs, csak a régi írók vannak, többnyire hatvan-hetven éves emberek. A legszebb az, hogy a spanyol újságokba minden író maga írja meg könyvének kritikáját és ezt mindenki természetesen dolognak tartja. A szerzők hiúságának egyáltalán nagy a szerepe, ennek főláldozzák családjukat, barátjaikat, egzisztenciájukat is. Egy ismert madridi író elfogadószóbjában pompás album van ezzel a fölírással: »Ő exczellenziája . . . márkí érdemei és kitüntetései«. Benn az albumban vastag velinpapírossal föl vannak ragasztva mindazok az újsággözelemények, a melyek az album tulajdonosának műveiről szólnak. A spanyol írók azt hiszik, hogy az egész világon így van.

Amerikai újságok. Amerikában az újság éppen olyan élet-szükséglet, mint a kenyér. Új városokat is csak úgy alapítanak, hogy legelső sorban nyomdát állítanak föl és újságot adnak ki. Amerikában mindenki tart újságot és különösen a kisebb városokban mindenki erkölcsi kötelességének tekint, hogy legalább egy helyi újságra előfizessen. Ez a magyarázata annak, hogy Amerikában a legtöbb újság prosperál. Ehhez járul még az is, hogy az amerikaiaknak kitűnő érzékük van a hirdetések iránt. A legutolsó amerikai újságunk több hirdetése van, mint a legelső francia vagy olasz újságunk. El sem képzelhető, hogy mi mindent hirdetnek az amerikai újságokban. Egy yankee azt hirdeti, hogy üzletét holnap zárva tartja, mert családai öröm érte. Egy másik bocsánatot kér, hogy I.-nek nem köszönt az utcán, de kéri figyelembe venni, hogy nagyon rövidlátó. Egy harmadik azt mondja, hogy a törvényszék előtt be fogja bizonyítani, hogy a felesége megcsalta. Aztán az amerikaiak nagyon jól fizetik a hirdetéseket. Vannak amerikai városok, a melyeknek ezer lakosuk sincs és mégis öt-hat napi lapjuk van. A nagyobb városokban sokkal erősebb a küzdelem. Itt milliók kellene egy új lap megalapításához. Ez az oka annak, hogy például New-Yorkban évtizedeken át nem jelenik meg új lap. A meglevő világlapokkal igen nehéz konkurrálni. Hogy például valaki honfitársunknak, Puliczernek lapjával, a World-dal versenyezhesen, ahhoz akkora alaptőke kellene, a mely sehogy sem volna arányban a várható nyereséggel. A Newyork Herald valószínűleg nagy hatalom. Értesüléseit az egész világból veszi és tudósítói mindenüvé elmennek, a hol nagyobb esemény történik. Külön európai szerkesztősége van, a mely Párisban székel és európai összeköttetése oly nagyok, értesülései oly bővekek, hogy külön európai kiadást rendezhet belőlük. Azonkívül van egy heti kiadása is, a mely minden vasárnap hetven-nyolczvan óriás oldalon jelenik meg. Ennek a fele apróhirdetés; egy-egy számban ötven-hatvan ezer hirdetése van. A Sun-t tartják a legelterjedtebb newyorki újságnak; azt mondják, hogy naponként egymilliónál több példányban jelenik meg. Da azért vannak vidéki lapok is, a melyeknek igen nagy példányszámuk van; így a Chicago Tribune naponként félmillió példányban jelenik meg.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 ft.

Nagy szekrény
4 ft.

Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

Ez a lap azzal alapította meg nagyságát, hogy a jó, erkölcsös cselédeknek hetenkint ötszáz, kétszáz és százdolláros díjakat tűzött ki. A szent héten száz ilyen díjat osztott ki; nagy áldozat ugyan, de úgy látszik, hogy kifizette magát.

Ez is sport! A Luitpold bajor régensherceg védnöksége alatt rendezett bajor általános sportkiállításon *Lenkei Zsigmond*, a magyar hírlapkiadók országos szövetségének jegyzője, értékes kézirategyűjteményeért nagy bronzérmeket kapott. Vajon hány kézirat volt az »értékes« gyűjteményben olyan, amelyek íróinak a szedők azt szokták kívánni, hogy aranyozzák meg a kezöket tüzes vas segélyével. Mert sok író csakugyan sportszerűleg úzi az olvashatlan firkálmányok gyártását.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hold-utca 7. sz.

Kiadótulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

A lap papirosa *Moiret F. Ödön* papírnagykereskedéséből való.

Felelős szerkesztő *Tanay József.* Főmunkatárs *Firtinger Károly.*

Kner Izidor (Gyoma) oly egyént keres, ki üzlete levelezését, egyszerűen bevezetett könyvelését önállóan végezni tudja; valamint késznyomtatvány-raktárából expedíció alá kikészítse a rendelményeket.

Csakis elsőrendű szakemberre reflektál, ki már ily kondícióban volt.

Évi fizetés ezer forint.

Gépmester, ki szakmájában teljesen képzett és önállóan dolgozni tud, állandó alkalmazást nyer vidéki nagyobb üzletben.

Ajánlatok az eddigi működés, családi állapot és a fizetési igények feltüntetésével a Grafikai Szemle kiadóhivatalához küldendők.

A legkülönbözőbb czélszerű és divatos

Könyv- és címbetűkből
nagy választékot tart.

FISCHER ÉS MIKA

BUDAPEST

VI. ker., Révay-utca 6.

Betűöntőde ❁ Tömöntőde

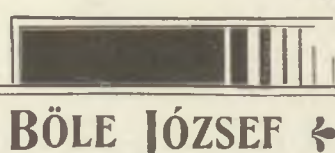
Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott

nyomdai vonalzó-berendezését

táblázatszedéshez. Egy oktáv-garnitúra 10 frt

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
Stáhlly-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítások elfogadtatnak és pontosan eszközöltetnek.

Telefon 62—79.

Kitüntette a császári sas használati jogával.
Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Buchdruckerei-
Einrichtungen

J. H. RUST & Co

WIEN
V. Griesgasse
10.

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzemek részére, szép-vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berendezéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méltányos feltételek. — Szolid kivitel.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI**PAPIRGYÁR RAKTÁRA**

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-
ÉS VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

GÉP-, ÉRCZ- ÉS FA-FELSZERELÉSI GYÁR.

Carminé Hugó, Bécs

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÖSSZES SZÜKSÉGLETI
CZIKKEINEK RAKTÁRA.

FŐKÉPVESELETE:

Kast & Einger, G. m. b. H.

Stuttgart

König & Bauer, Würzburg

Hugo Koch, Leipzig

August Fomm, Leipzig

cégeknek.

VII., Burggasse 90.

Alapított 1878-ban.

*Kérem, mielőtt szükségletét fedezné gépek vagy
egyéb nyomdai czikkek bevásárlásában, gyáramat,
mely ma a legnagyobb az egész monarchiában,
szívesen meglátogatni, vagy írásbeli ajánlatot kerni.*

Magyarországi képviselő:

Nádor Lajos

IX., Rákos-utca 2.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

Kitüntetések :

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892
Mill. kiállítás Budapest 1896.

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár :
IX. ker., Márton-utca 19. szám.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, újság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Patent gelatin hengeranyag.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Umido, könyvműszereknek nélkü-
lözhetlen nedvesítő-szer
vezérképviselősege.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

**GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.**

Körforgású nyomógépek.
újságok, könyvek és illusztrált
művek egy- és többszínbeni
nyomására, tökéletesített
tölcsér- és körbenforgó kés-
hajtogató készülékkel.

Könyvnyomdai kézisajtók.

Tömöntödei berendezések.

Könyvnyomdai gyorsajtók.

Transzmisszió-telepek.

*Hungária akcidensz-gyors-
sajtók.*

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszín nyomó gépek, 2 festékszer-
kezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő
hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtók.

Önműködő késköszörülék-gépek.

Csomagoló- és simítóajtók.

Papírvágó- és papírfuró-gépek.

Aranyozó-, dombornyomású és ki-
vágó-sajtók.

Használt gyorsajtók
alaposan kijavítva és átalakítva jóállás
mellett jutányos árért eladók.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

Iroda és raktár:

Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

GYÁRT: könyv- és könyomdák részére való
fekete és színes, valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár. ☞ ☞

☞ ☞ ☞ Kéncze-gyár.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

Száraz Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz
stereotíp-pépnek a sze-
désre való egyszerű rápré-
selése által tetszészserinti
mennyiségű, öntésre tel-
jesen kész kifogástalan
matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása
a szedésben levő üres-
ségek kitéltése, valamint
a lemezek kiszúrásával
járó eddigi munka teljesen
elesik. Részletes utasítá-
sok, minták, árjegyzékek
kivánatra küldetnek.

Mindennemű teljes
tömöntődei felszere-
lések szállítása.

Erste österr.-ung.

Trocken- Stereotypie

Wien,

IV., Paniglgasse 17/a.

Könyv- és ☞
ujság- ☞ ☞
nyomdákban
nélkülöz- ☞
hetetlen ☞

Minden kulturállamban
szabadalmazva.

TELEFON 23-70.

Első magyar

Betüöntöde

Részvénytársaság

✱ ✱ ✱ Budapest, VI., Dessewffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan fogatosítatnak.

Olomzárgyártás
Mechanikai műhely
Rézléniagyártás
Tömöntöde
Galvanoplasztika
Bélyegzőmetszés

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címzetűkben

továbbá

körzetek, rézléniák és kizárásokban.

A legkülönbélebb ékítmények és egyéb nyomdai felszerelvényekben.

!!! UJDONSÁG !!!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT
 CZETTEL és BENDTNER
 SZABADALMA.

- Nagy-Becskekerek**
Grcsits I.
Jokly Lipót.
Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírrágógár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Novák és Verő.
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Wider Jakab.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkovičs István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagylak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Oellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szécsény**
Glattstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szőllős**
Doktor István.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztő**
Schein M.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzter Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hirlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitrai-öngy. gazd. egyesület nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főjsk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Adler Zsigmond.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Győző.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda : Rosenzweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnjó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rőzsahegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Ifj. Bogenglück Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacsek József
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stranz János
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jursó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlő: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Bleyer Adolf.
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Breiner E. és Fia.
Hungária-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremeszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szokolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schüsser A.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Ujfalussy Lajos.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Náthánné.
- Szentes**
Hollósy és Vajda.
Szentes és Vidéke nyomdája.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezső János és Társa.
- Szeps-Váralja**
Ruzás Dénes.
- Szered**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Sziksó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
Weiszmann Sámuel.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd.: Özv. Harmath Józsefné).
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarmitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Gaspárik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni nyomda. r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbás**
Verbászi könyvnyomda (tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
Pannonia-könyvnyomda.
- Verecs**
Grcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hirlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádossy Gyula.
Seidl és Friedmann.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.

A ZAGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVENYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
és gyári papírraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

Szines papírok ~ Luxuspapírok

Lemezek és fénylemezek

Ítatóspapírok ~ Kartonpapírok

FRISCH FRIGYES

mechanikai műhelye

BUDAPESTEN

V., Akadémia-utca 7. sz.

Különleges műhely a könyv-
és könyvnyomdáknál használatos
mindennemű gépek, úgymint:
körforgógépek, könyv- és
könyvnyomdai gyorssajtók, té-
gelynyomású, fűző-, vágó-,
lyukasztó- és hasítógépek
javítása és átalakítására; el-
vállalja továbbá transzmisszió-
felszerelések, minden mechani-
kai üzembe vágó műhelyek át-
költöztetését, valamint minden
e szakba vágó munkálatok esz-
közlését.

Gázmotorok

javítása.

Egyes gépek átalakításához ter-
vek díj nélkül készíttetnek.

Legnagyobb GYÁR

Ausztria-Magyarországban.

Hengeranyag.

Hengeröntés.

SCHIFF, SRPEK ÉS TSA

Budapest, VIII., József-utca 17.

FESTÉKEK könyv-, kő-, pléh- és fénynyomású
ezélokra.

KÖZÖMBÖSÍTŐ FESTÉKEK
HÁROMSZÍNNYOMÁSHOZ.

Legfinomabb dísznyomat-, illusztráció-nyomó
festékek, könyv- és újságfestékek.

Fluidicon,

legjobb festék-konzerváló szer, a bőrösödést megaka-
dályozza, a hengerre száradt festéket feloldja.

Mindennemű kellékek könyv- és könyvnyomdák számára.

Törzsház: BÉCS.

★

Fiók: FLÓREN CZ.

★

Raktárak a képvisel-
letek a világ minden
fővárosában.

★

Gyári telefon 63-53.

Hirdetések felvételnek lapunk kiadóhivatalában.